

POSTANOWIENIE

Dnia 4 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maria Szczepaniec (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marek Dobrowolski

SSN Aleksander Stępkowski

w sprawie z odwołania M. W.

od postanowienia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 21 grudnia 2023 r. o wygaśnięciu mandatu posła

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych 4 stycznia 2024 r.,

uchyla postanowienie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 21 grudnia 2023 r. w sprawie stwierdzenia wygaśnięcia mandatu posła M. W.

[SOP]

UZASADNIENIE

Pismem z 29 grudnia 2023 r. (data złożenia w Sądzie Najwyższym) M. W. (dalej: „skarżący”) wniósł odwołanie od postanowienia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 21 grudnia 2023 r. w sprawie stwierdzenia wygaśnięcia mandatu posła M. W.. Skarżący wskazał, że ww. postanowienie doręczono mu 28 grudnia 2023 r.

Skarżący zarzucił całkowite zlekceważenie faktu zastosowania 16 listopada 2015 r. przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej prawa łaski wobec skarżącego, co z kolei stanowiło o niedopuszczalności wydania 20 grudnia 2023 r. orzeczenia

przez Sąd Okręgowy, w sprawie [...], a zatem oparcie rozstrzygnięcia indywidualnego w przedmiotowej sprawie o nieskuteczne, bo jedynie będące aktem pozornym, orzeczenie sądu powszechnego.

Ponadto, skarżący zarzucił postanowieniu Marszałka Sejmu, iż zostało ono wydane z rażącym naruszeniem procedury wskazanej w art. 248 Kodeksu wyborczego, wobec niezyskania przez Ministra Sprawiedliwości stosownych informacji co do skazania z Krajowego Rejestru Karnego, wbrew wyraźnej dyspozycji powoływanego przepisu w tym zakresie.

Skarżący wniósł o uchylenie postanowienia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej stwierdzającego wygaśnięcie mandatu poselskiego M. W. w całości.

Do odwołania załączono odpis postanowienia Prezydenta RP nr [...] z 16 listopada 2015 r. w sprawie stosowania prawa łaski w stosunku do m.in. skarżącego oraz zapytanie o udzielenie informacji o osobie z Krajowego Rejestru Karnego z 22 grudnia 2023 r. i 27 grudnia 2023 roku wraz z pieczęcią „NIE FIGURUJE w KARTOTECE KARNEJ KRAJOWEGO REJESTRU KARNEGO” w odniesieniu do skarżącego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zaskarżone postanowienie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 21 grudnia 2023 r. w sprawie stwierdzenia wygaśnięcia mandatu posła M. W. należało uchylić, ponieważ zostało wydane z naruszeniem Konstytucji RP oraz przepisów kodeksu wyborczego.

Zgodnie z treścią art. 99 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 78, poz. 483 dalej: „Konstytucja RP”) wybraną do Sejmu lub do Senatu nie może być osoba skazana prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego.

Procedura sprawdzenia niekaralności wybranych posłów odbywa się kilkakrotnie i jest zróżnicowana. Państwowa Komisja Wyborcza, po ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej wyników wyborów do Sejmu, przekazuje niezwłocznie Ministrowi Sprawiedliwości dane posłów zawierające imię

(imiona), nazwisko, nazwisko rodowe, imiona rodziców, datę i miejsce urodzenia, adres zamieszkania, obywatelstwo oraz numer ewidencyjny PESEL (art. 248 § 1 Kodeksu wyborczego Dz.U.2023.2408 t.j. z dnia 2023.11.07). Minister Sprawiedliwości na podstawie informacji z Krajowego Rejestru Karnego przekazuje Marszałkowi Sejmu w terminie 14 dni od dnia otrzymania wskazanych powyżej danych, m.in. informację o posłach skazanych prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub za umyślne przestępstwo skarbowe oraz o posłach pozbawionych praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu (§ 2). Jeżeli po przekazaniu informacji, o której mowa w § 2, Minister Sprawiedliwości uzyska z Krajowego Rejestru Karnego informację o posłach skazanych prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub za umyślne przestępstwo skarbowe lub o posłach pozbawionych praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu, niezwłocznie przekazuje ją Marszałkowi Sejmu.

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy Sąd Najwyższy wskazuje, że postanowienie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 21 grudnia 2023 r. w sprawie stwierdzenia wygaśnięcia mandatu posła M. W. zostało wydane z naruszeniem prawa, ponieważ zgodnie z informacją uzyskaną z Krajowego Rejestru Karnego na dzień 22 grudnia 2023 r. i 27 grudnia 2023 r. M. W. nie figurował w kartotece karnej Krajowego Rejestru Karnego. Nie sposób uznać, że prawnie dopuszczalną podstawą wydania przez Marszałka Sejmu RP postanowienia w sprawie stwierdzenia wygaśnięcia mandatu posła może być otrzymany od Ministra Sprawiedliwości odpis wyroku Sądu Okręgowego w [X] z 20 grudnia 2023 r. wydany w sprawie o sygn. akt [...]. Przepisy Kodeksu wyborczego w tym zakresie nie pozostawiają żadnych wątpliwości interpretacyjnych. Konieczne jest uzyskanie z Krajowego Rejestru Karnego informacji o skazaniu prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego. Takiej informacji Marszałek Sejmu RP wydając zaskarżone postanowienie nie posiadał. Co więcej – także w dacie orzekania przez Sąd Najwyższy w niniejszej sprawie (z zachowaniem terminu 7 dni na rozpoznanie sprawy) M. W. w kartotece karnej Krajowego Rejestru Karnego nie figurował.

W języku prawnym i prawniczym wygaśnięcie prawa (obowiązku) lub stosunku prawnego oznacza zwykle takie jego ustanie, które następuje z mocy prawa, a więc z woli ustawodawcy, nie zaś z woli innego podmiotu. Ten skutek następuje zatem automatycznie z chwilą zaistnienia okoliczności faktycznej, z którą jest przez przepis prawny powiązany. Niemniej jednak w stosunkach publicznoprawnych – ze względu na szczególne znaczenie pewności obrotu prawnego, w tym pewności co do statusu prawnego osób, którym powierza się funkcje publiczne – okoliczności, z którymi prawo łączy skutek w postaci ustania mandatu powierzającego te funkcje, wymagają potwierdzenia w formie odpowiedniego rozstrzygnięcia (tak J. Lemańska, *Pewność sytuacji prawnej w samorządowym prawie wyborczym [w:] Pewność sytuacji prawnej jednostki w prawie administracyjnym*, red. A. Błaś, Warszawa 2012, Lex).

Konieczne jest zatem zastosowanie przewidzianej przez odpowiednie przepisy procedury, która podlega kontroli przez Sąd Najwyższy. W sprawie wygaśnięcia mandatu pośła M. W. procedura ta została przeprowadzona wadliwie, z naruszeniem obowiązujących przepisów i jako taka nie mogła wywołać żadnych skutków prawnych.

W realiach niniejszej sprawy nie można pominąć faktu, iż postanowieniem z 16 listopada 2015 r. Prezydent RP zastosował wobec skarżącego M. W. prawo łaski. Decyzja Prezydenta RP została podjęta w ramach konstytucyjnej kompetencji głowy państwa do stosowania prawa łaski wobec indywidualnych osób. Jest to uprawnienie przysługujące wyłącznie Prezydentowi RP i nie podlega żadnej kontroli.

Przepis art. 139 Konstytucji RP przyznaje Prezydentowi RP prawo do stosowania prawa łaski, umieszczając je w katalogu prerogatyw głowy państwa. W obowiązującym stanie prawnym prawo łaski jako konstytucyjne uprawnienie osobiste Prezydenta RP jest ostateczne i nie podlega wzruszeniu w toku instancyjnej kontroli (tak postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 2 czerwca 2023 r. sygn. akt Kpt 1/17). Istotą prerogatywy jest brak nadzoru nad jej wykonywaniem. Żaden organ nie posiada uprawnień do weryfikacji zastosowanego przez Prezydenta aktu łaski. Niemożność weryfikacji tych aktów rozciąga się również na ogólny zakaz ich uchylania lub zmiany, nawet przez samego Prezydenta

RP, chyba że czyni to na korzyść ukaranego (zob. Komentarz do art. 139 Konstytucji RP, red. M. Safjan, L. Bosek, 2016, wyd. 1, Legalis).

Konstytucja RP nie wyjaśnia zakresu i treści prawa łaski, wprowadzając jedynie ograniczenie jej stosowania wobec osoby skazanej przez Trybunał Stanu. Oznacza to, że na gruncie aktualnie obowiązującej w Polsce Konstytucji dopuszczalne jest zastosowanie prawa łaski nawet przed prawomocnym skazaniem. Wbrew opinii części doktryny, możliwość zastosowania przez Prezydenta RP prawa łaski w obowiązującym stanie prawnym nie jest ograniczona do osoby skazanej prawomocnym wyrokiem sądu. Nie znajduje to potwierdzenia w treści samej normy konstytucyjnej, w której na próżno szukać prawomocnego skazania jako przesłanki wykonania tej prerogatywy. Ponadto, interpretacja przepisu art. 139 Konstytucji RP ograniczająca możliwość zastosowania prawa łaski do osób skazanych prawomocnym wyrokiem sądu stanowiłaby niedozwoloną, zawężającą wykładnię prawa na niekorzyść skazanego. Nie sposób uznać też, że taka była intencja ustrojodawcy. Gdyby bowiem uprawnienie Prezydenta RP do zastosowania prawa łaski było ograniczone do osób prawomocnie skazanych, to zostałoby to wprost wyrażone w treści samego przepisu konstytucyjnego, tak jak miało to miejsce w Konstytucji kwietniowej. Przepis art. 69 ust. 1 Konstytucji kwietniowej stanowił, że „Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej władny jest aktem łaski darować lub złagodzić skazanemu karę, wymierzoną orzeczeniem prawomocnym, tudzież uchylić skutki skazania.”

Sąd Najwyższy wskazuje, że z uwagi na zastosowanie przez Prezydenta RP w dniu 16 listopada 2015 r. aktu łaski wobec, m.in. M. W., wydany 20 grudnia 2023 r. wyrok Sądu Okręgowego w [x] w sprawie o sygn. akt [...] nie wywołał skutku prawnego w postaci utraty prawa wybieralności. Konsekwencje zastosowania przez Prezydenta RP prawa łaski w postaci przebaczenia i puszczenia w niepamięć oraz umorzenia postępowania wobec M. W. stanowiło negatywną przesłankę procesową przewidzianą w art. 17 § 1 pkt 11 k.p.k. Zgodnie z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 17 lipca 2018 r. w sprawie o sygn. akt K 9/17, (Dz.U. 2018, poz. 1387) art. 17 § 1 ustawy Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2017 r. poz. 1904, ze zm.) jest niezgodny z art. 139 zd. 1 Konstytucji RP w zakresie, w jakim nie czyni aktu abolicji indywidualnej negatywną przesłanką

prowadzenia postępowania karnego. Zastosowanie przez Prezydenta RP prawa łaski wyklucza zatem możliwość dalszego procedowania w tej sprawie. Doszło bowiem do wykreowania zakazu *ne bis in idem*, czyli zakazu ponownego pociągania do odpowiedzialności karnej danej osoby za ten sam czyn. A zatem wyrok Sądu Okręgowego z 20 grudnia 2023 r. wydany w sprawie o sygn. akt [...] nie wywołał skutków prawnych w zakresie utraty prawa wybieralności i jako taki nie mógł zmienić sytuacji prawnej M. W.. Należy podkreślić, że nie można tego wyroku uznać za wyrok wywołujący skutek skazujący, a skoro nie doszło do skutku skazującego, to nie nastąpiła utrata mandatu poselskiego. Dlatego także i z tej przyczyny postanowienie Marszałka Sejmu o wygaśnięciu mandatu narusza prawo, ponieważ nie wystąpiła przesłanka materialna (wyrok skazujący) skutkująca utratą mandatu. Należy zaznaczyć, że uwzględnienie odwołania w postaci uchylecia postanowienia Marszałka Sejmu o wygaśnięciu mandatu, nie przywraca tego mandatu – jest to bowiem procedura, w której Sąd Najwyższy bada, czy ten mandat w ogóle wygaś i czy postanowienie Marszałka Sejmu jest zgodne z prawem.

Prezydencki akt łaski z 2015 r. wobec, m.in. M. W. stanowi bezpośrednio zastosowanie przepisu Konstytucji i jako taki jest prawnie skuteczny i ostateczny. **Skutków prawnych w postaci braku możliwości pociągania do odpowiedzialności karnej osoby ułaskawionej przez Prezydenta RP nie może znieść ani żadna uchwała, ani żaden wyrok sądu, nawet Sądu Najwyższego.** Nie trzeba nawet wspominać, że żadnego znaczenia nie mają w tym zakresie opinie prawne bądź wypowiedzi doktryny prawa. **Nikt nie posiada prawnego umocowania do weryfikacji i kwestionowania prerogatywy przysługującej i gwarantowanej konstytucyjnie wyłącznie Prezydentowi RP.**

W niniejszym postępowaniu Sąd Najwyższy rozpoznawał wyłącznie odwołanie od postanowienia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 21 grudnia 2023 r. w sprawie stwierdzenia wygaśnięcia mandatu posła M. W.. Przedmiotem orzekania była kwestia zgodności z prawem postanowienia Marszałka Sejmu. Ze zgromadzonej w aktach sprawy dokumentacji wynika, że Marszałek Sejmu naruszył przewidzianą przez kodeks wyborczy procedurę, uchybiając wymogowi wskazanemu w art. 248 § 3 Kodeksu wyborczego, w postaci konieczności dysponowania uzyskaną z Krajowego Rejestru Karnego informacją o

skazaniu prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego. Ponadto, wyrok Sądu Okręgowego z 20 grudnia 2023 r. wydany w sprawie o sygn. akt [...] z naruszeniem zakazu *ne bis in idem*, nie wywołał skutków prawnych w zakresie prawa wybieralności, a zatem nie mógł być podstawą postanowienia Marszałka Sejmu o wygaśnięciu mandatu posła.

Postanowienie Marszałka Sejmu narusza również art. 139 Konstytucji, w zakresie, w jakim Marszałek Sejmu nie uznaje skutków prawnych ułaskawienia M. W.. Nikt, nawet Marszałek Sejmu, nie może ignorować bądź kwestionować skutków prawnych, które zaistniały na mocy zastosowanej przez Prezydenta RP prerogatywy w postaci prawa łaski.

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

(r.g.)

[ał]